

När hot blir verklighet —betydelsen av det ryska angreppet mot Ukraina för svensk planering av civilt försvar

Jonas Clausen Mork och Beatrice Reichel

Det ryska anfallskriget i Ukraina har pågått i tre veckor. Samtidigt befinner sig Sverige mitt i en intensifierad återuppbyggnad av landets civila försvar. Detta memo ger en analys av vad invasionen kan lära oss ur ett civilt försvarsperspektiv och hur ukrainska erfarenheter kan utgöra ett underlag för kommande svenskt agerande inom detta område.

Trots att det finns en mängd scenarier tänkta att utgöra underlag för beredskapsplanering inom det civila försvaret uttrycker många svenska myndigheter att det är svårt att få grepp om vad krig kan innebära för dem. Krigshotet uppfattas som abstrakt och utmanande att omsätta i konkreta, beredskapshöjande åtgärder. Ett resultat av detta är att svenska offentliga aktörer har svårt att operationalisera målet för det civila försvaret, vilket är att ha förmågan att:¹

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- upprätthålla en nödvändig försörjning
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser

Rysslands olagliga och oprovocerade invasion av Ukraina visar varför det är brådskande att Sverige utvecklar dessa förmågor. De ryska väpnade styrkorna har visat en total likgiltighet inför krigets lagar och har angripit civila och civil infrastruktur. Samtidigt uppvisar det ukrainska samhället en anmärkningsvärd motståndskraft givet att det står under angrepp från en numerär och teknologisk övermakt. Detta antyder att det civila försvarets förmågor kan utgöra viktiga utjämnande faktorer i det tidiga skedet av ett sådant krig.

Genom att studera Ukraina kan svenska myndigheter kanske slutligen få grepp om vad målet för det civila försvaret betyder för dem. Den ryska invasionen ger oss ett nutida svar på hur ett krig i Europa kan se ut.

Med det sagt är alla konflikter olika. Det är osannolikt att ett väpnat angrepp mot Sverige skulle se likadant ut som den ryska invasionen av Ukraina. Detta bör dock inte hindra svenska myndigheter från att använda det som nu händer i Ukraina som en vägledning i att förstå vad som kan ske vid ett krigsutbrott, så länge man är uppmärksam på de omständigheter som är unika för det nuvarande kriget.

Denna preliminära analys är indelad i fem avsnitt, ett för vart och ett av de första fem delmålen ovan – de som har en direkt koppling till krig – och baseras huvudsakligen på medierapportering avseende ryskt militärt agerande och situationen i det civila samhället i Ukraina efter tre veckors krig.

DELMÅL 1: "VÄRNA CIVILBEFOLKNINGEN"

Ryskt militärt agerande

I korthet har de ryska väpnade styrkorna visat en likgiltighet för civila dödsoffer genom att skjuta mot befolkningscentra med olika tunga vapensystem. Bland de som förefaller ha använts finner man klustervapen och "dumma" bomber utan precisionsstyrning.^{2,3}

Angreppen har skett genom (åtminstone) flygangrepp, kryssningsrobotar och artilleribeskjutning.^{4,5,6} I skrivande stund har också staden Mariupol varit under belägring utan vatten, el eller renhållning i över två veckor.⁷ Vidare har det förekommit rapporter om angrepp mot sjukvårdsanläggningar på flera platser i landet.⁸

Det civila samhället i Ukraina

När Ukraina införde krigslagar den 24 februari instruerades den statliga krisberedskapsmyndigheten att tillsammans med en bred uppsättning organisationer – såväl lokala och regionala myndigheter som kommersiella företag – bilda ett sammanhållet civilskyddssystem.⁹

Befolkningsskydd kan ta många former, men de följande kan sägas höra till kärnförmågorna: skyddsrum, evakuering, hälso- och sjukvård, räddningstjänst och varningsinformation (flyglarm och dylikt).

Medierapporter berättar om hur ukrainska tunnelbanesystem har använts som skyddsrum, åtminstone i Kyiv och Kharkiv.^{10, 11} Utöver detta finns rapporter om hur källare har använts som skyddsrum (i synnerhet vid sjukhus).¹² Att döma av nyhetsrapportering som föregår invasionen finns det begränsat med skyddsrum – de flesta härrör från sovjettiden – varav huvuddelen är till för särskilt prioriterad personal, medan majoriteten av befolkningen får förlita sig på improviserade skyddsrum.¹³

Efter 20 dagars krig hade nästan 3 miljoner människor flytt landet och redan innan invasionen började fanns det 850 000 internflyktingar.^{14, 15} Antalet internflyktingar har nu stigit till 6,7 miljoner och UNHCR bedömer att så många som 4 miljoner kan lämna landet.¹⁶ Merparten av de befolkningsrörelser som har skett tycks ha varit baserade på egna initiativ, medan myndighetsorganiserade evakueringar främst tycks förekomma från helt eller delvis belägrade städer.

En vecka efter invasionen hade sjukvårdsläget blivit mycket svårt.¹⁷ Sjukvården, som redan var ansträngd på grund av COVID-19-pandemin har nu tvingats fokusera på traumapatienter samtidigt som nödvändiga resurser – i synnerhet insulin, syrgas och cancerläkemedel¹⁸ - har nått låga nivåer eller saknas helt. WHO har uppmärksammat att även om syrgas finns i lager på vissa platser så kommer den inte fram till vårdgivare på grund av en brist på förare. Krigsskador, såsom tryckvågsskador eller splitterskador, vilka är mycket ovanliga i fredstid skapar också stora utmaningar, även för erfaren medicinsk personal.¹⁹

När det kommer till räddningstjänst är det svårt att få en övergripande bild, men det fortsätter att komma rapporter om aktiv räddningstjänst även i områden med stridigheter.²⁰

Flyglarm är tillgängliga och används i många städer.²¹ Varningar och information från myndigheter sänds också ut till allmänheten via verifierade konton på appen

Telegram och andra sociala medieplattformar då Internet och mobilnätverk fortsätter att fungera i många områden.²²

DELMÅL 2: "SÄKERSTÄLLA DE VIKTIGASTE SAMHÄLLSFUNKTIONERNA"

Ryskt militärt agerande

De ryska väpnade styrkorna har försökt att få kontroll över kraftverk²³, och har lyckats i två fall: det stängda kraftverket vid Tjernobyl och kärnkraftverket vid Zaporizjzja.²⁴ Det är bara det senare som levererar el till nätet medan det förra fungerar som ett mellanlager för uttjänt kärnbränsle.

Flera städer har angripits och i samband med detta fått mer eller mindre omfattande störningar i samhällsfunktioner. Mest allvarligt är dock, som nämndes tidigare, läget i Mariupol där värme, vatten och el har skurits av helt medan ryska styrkor belägrar staden.

Trots många bedömares förväntningar om motsatsen tycks nivån på cyberangrepp och elektronisk krigföring ha varit låg så långt²⁵, med fortsatt tillgång till Internet och mobilnät på många platser.²⁶ Flera hundra mobilmaster har dock förstörts eller skadats, vilket har lett till lokala bortfall av mobilnätet.²⁷

Ukrainska hamnar har utsatts för en blockad²⁸, vilket förhindrar sjötransporter. Bland incidenterna i Svarta Havet har ett japanskt fartyg träffats av en missil, ett estniskt lastfartyg sänkts och ett bangladeshiskt skepp träffats av en bomb eller missil.^{29, 30}

Det civila samhället i Ukraina

Vi har inte sett rapporter om större elavbrott, med undantag för den belägrade staden Mariupol och elförsörjningen till Tjernobylverket, något som är nödvändigt för säker förvaring av det uttjänta kärnbränslet.

Naturgas, som är nödvändigt för uppvärmning i stora delar av landet fortsätter att flöda till Ukraina från Polen, Ungern och Slovakien.³¹ Även gas från Ryssland som passerar ukrainskt territorium verkar fortsätta flöda.³² Lokala avbrott och skador på gasdistributionen förekommer dock.

Tågtrafiken fungerar fortsatt i delar av landet, även om järnvägssystemet har angripits vid flera tillfällen.³³ Civil luftfart stoppades helt på invasionens första dag efter att ha varit avtagande under flera veckor på grund av säkerhetsläget.^{34, 35}

I samband med införandet av krigslagar den 24 februari begränsades vissa finansiella tjänster, bland annat

kontantuttag och valutaväxling, men det finansiella systemet tycks inte ha drabbats av allvarliga attacker från rysk sida.³⁶ Sjukhus och bårhus har tvingats begrava avlidna i massgravar, då man har saknat kapacitet att genomföra normala begravningar, och identifiering av civila offer har inte varit möjlig i alla fall.³⁷

DELMÅL 3: "UPPRÄTTHÅLLA EN NÖDVÄNDIG FÖRSÖRJNING"

Ryskt militärt agerande

Ryssland har angripit bränsledepåer och gasledningar, men vi har inte sett rapporterade attacker mot civila bränsletransporter.^{38, 39} I Mykolaiv har ett lagerkomplex som förvarar grönsaker träffats⁴⁰ – ett exempel på angrepp mot livsmedelsförvaring – och som nämnades tidigare har sjukvårdsanläggningar träffats av flygangrepp och artilleribeskjutning. Då Ryssland har etablerat en blockad till havs och den civila luftfarten är nedstängd återstår endast vägtrafik och järnvägstrafik som transportmöjligheter. Även dessa alternativ är dock under betydande hot på grund av de pågående militära insatserna.

Det civila samhället i Ukraina

Det finns tre huvudsakliga sätt att upprätthålla nödvändig försörjning: lagerhållning, import och inhemsk produktion. En åtgärd som kompletterar inhemsk produktion är exportkontroll. Bland de varor som har störst betydelse på kort sikt finner vi livsmedel och bränsle tillsammans med mediciner och sjukvårdsmateriel.

Mycket av Ukrainas livsmedelsproduktion och -distribution har stoppats på grund av personalbrist, pågående strider längs delar av vägnätet och bränslebrist.⁴¹ Trots detta har ett stort antal affärer fortsatt att hålla öppet, även i områden där det förekommer omfattande stridigheter. Livsmedel, mediciner och sjukvårdsutrustning finns i vissa centrala lager och logistikcentra, men det har blivit successivt svårare att få ut varorna till befolkningen. Påfyllning genom import har också försvårats på grund av en brist på förare som är villiga att köra in i Ukraina.

Den 9 mars förbjöd den ukrainska regeringen export av ett flertal jordbruksprodukter, däribland vete, havre och bovete, i ett försöka att dämpa effekterna av försörjningsproblemen.⁴²

DELMÅL 4: "BIDRA TILL DET MILITÄRA FÖRSVARETS FÖRMÅGA"

Ryskt militärt agerande

Kriget i Ukraina visar att vissa civila resurser är användbara för fienden under en invasion och de ryska väpnade styrkorna tycks vara opportunistiska när det kommer angrepp mot infrastruktur; om en viss funktion är av nytta för de invaderande styrkorna så har den undgått angrepp. Kopplat till detta har det förekommit rapporter om att ryska soldater plundrar butiker och ukrainska hem.⁴³ Å andra sidan är det faktum att Ryssland har genomfört avsiktliga och omfattande attacker mot civil infrastruktur ett tecken på att de bedömer att det ukrainska militära försvaret är beroende av det civila samhället för viktiga förnödenheter.

Som nämnades tidigare, i avsnittet om att säkerställa samhällsfunktioner, så har telekommunikation och el fortsatt att vara tillgängliga i stora delar av Ukraina. Inte heller vattenförsörjning har drabbats av breda angrepp, med belägringen av Mariupol som ett av undantagen. Många andra varor och tjänster har drabbats av störningar eller totala avbrott som en följd av militäroperationer, eller hot därom.

Det civila samhället i Ukraina

I det svenska civila försvaret finns det planer på att förse Försvarsmakten med varor och tjänster från det civila samhället. Bland dessa finner vi sådant som el, bränsle, sjukvård, transporter, vissa former av kommunikation, vatten och livsmedel. Det är oklart i vilken utsträckning den ukrainska militären har förlitat sig på det civila samhället för att säkra sina behov av varor och tjänster, men i princip har de flesta militära styrkor logistikstrukturer som är sammankopplade med civila försörjningskedjor.

Som har nämnts ovan införde Ukraina krigslagar den 24 februari. Ett resultat av detta var att lokala, civila styrande organ beordrades att skapa försvarsråd och att lämna stöd till militärkommandot.⁴⁴ Detta visar att de militära behoven gavs en hög prioritet så fort kriget inleddes och att det civila samhället avkrävs ett stöd för den militära insatsen.

DELMÅL 5: "UPPRÄTTHÅLLA MOTSTÅNDSKRAFT OCH FÖRSVARSVILJA"

Ryskt militärt agerande

De inledande ryska försöken att bryta försvarsviljan med icke-militära medel, såsom desinformation och propaganda, tycks inte ha mött någon större framgång. För ögonblicket förefaller den ryska strategin ha övergått i en ökande mängd hänsynslösa attacker mot civila och civil infrastruktur. Så långt tycks detta bara öka stödet för den ukrainska saken, men det är oklart vad de långsiktiga effekterna blir. Eftersom den officiella ryska positionen har varit att kriget inte är en bred invasion eller en ockupation, utan snarare en "särskild militär operation" i syfte att befria Donbassregionen⁴⁵, så har den ryska mediestrategin i huvudsak gått ut på förnekanden och vilseledning.

Det civila samhället i Ukraina

De ukrainska myndigheterna förfaller ha varit utomordentligt skickliga på att inspirera sin befolkning och sina trupper, med den ukrainske presidenten Volodymyr Zelenskyj i en avgörande roll i den insatsen. Inom och utom Ukraina har presidenten och det övriga kabinettet haft en massiv närvaro, både på sociala medier och i vanlig medierapportering. På sociala medier har det också kommit en stadig ström av påstådda ukrainska militära framgångar från pro-ukrainska konton, medan ukrainska militära nederlag eller motgångar har varit sällsynta. Detta är sannolikt inte en helt rättvisande bild av läget, men det illustrerar hur Ukraina i stor utsträckning har format krigsnarrativet, åtminstone i väst. Det faktum att Internet och mobilkommunikation fortsätter att fungera på många platser har möjliggjort att både ukrainska och ryska krigsnarrativ har kunnat spridas snabbt.

Även om krigslagar gäller, vilka hindrar stora delar av den manliga befolkningen från att lämna landet, så har det också funnits ett flöde av ansökningar till territorialförsvarsstyrkorna – att likna vid Hemvärnet – och många ukrainare har återvänt från utlandet för att ansluta sig till det militära försvaret.^{46, 47} Invasionen har också drivit fram en civil motståndsrörelse och demonstrationer mot ryska trupper har hållits i många ockuperade eller belägrade områden.⁴⁸

Ryska statliga och statsstödda medier var ålagda med restriktioner i Ukraina redan före invasionen, något som har varit kontroversiellt.⁴⁹ Efter att stridigheter bröt ut har ryska medier begränsats ytterligare inom EU och i ett antal andra länder.⁵⁰

AVSLUTANDE KOMMENTARER

Den ryska invasionen av Ukraina har riktat ett hårt slag mot det ukrainska civila samhället, trots att det ukrainska militära försvaret har överträffat många tidigare förväntningar. Angreppet visar tyvärr på de extrema svårigheterna med att upprätthålla det civila försvarets förmågor när man ställs mot en särskilt hänsynslös motståndare, trots att delar av det ukrainska civila samhället uppvisar stor motståndskraft.

Tre veckor in i kriget är den övergripande trenden mycket oroande, med ökande beskjutning av civila och civil infrastruktur och svårt nedsatta samhällsfunktioner, åtminstone i delar av landet. Varor och tjänster som fortsatt finns tillgängliga i vissa områden blir successivt svårare att upprätthålla och ersätta.

De följande punkterna föreslås som lärdomar för svensk planering av civilt försvar framåt:

- Civila och civil infrastruktur kommer att utsättas för urskillningslösa angrepp om det ligger i linje med rysk militär strategi, och det är avgörande att förbereda både skyddsmöjligheter på plats och evakuering.
- Det är realistiskt att vänta sig att en del av landet är under angrepp eller lider av stora samhällsstörningar medan andra delar är förhållandevis opåverkade. Det är därför relevant att planera för omfördelning av resurser och förflyttning av människor mellan dessa områden.
- Det är av yttersta vikt att upprätthålla flödet av varor in till och inom landet, även under hot om militära angrepp, och transporter – i luften, till havs och på land – kommer att utgöra strategiska mål för motståndaren. Sverige behöver förbereda sig för en situation där landet är helt avskuret från globala försörjningskedjor.
- Lagerhållna förnödenheter riskerar att fastna i centrala lager vartefter transportmöjligheter försämras och dessa bör därför snabbt distribueras ut så brett som möjligt så fort omfattande militära operationer inleds, om inte förr.
- Informationsoperationer och psykologiskt försvar är centrala för att skapa stöd för det militära försvaret, inom och utom landet.
- Även om militärt beroende av det civila samhället är oundvikligt så kan sådant stöd snabbt bli ohållbart när angriparen riktar in sig specifikt på det civila samhället.
- Angrepp med vapensystem kommer att föredras över cyberangrepp i en öppen konflikt.

Det finns många förbehåll avseende den ovanstående analysen. En konflikt mellan Ryssland och Sverige kan innebära användning av en annan uppsättning av militära förmågor. Svensk militär strategi skulle också påverka var och hur striden utkämpas, något som sannolikt skulle skilja sig från hur den nuvarande invasionen utvecklas. Själva krigsförloppet kommer också att påverka. Ryssland förefaller ha siktat mot en snabb ukrainsk kollaps och väntade sig sannolikt att den ukrainska civilbefolkningen skulle vara mer välvilligt inställd till den ryska invasionen. Efter att inledningsvis ha hållit tillbaka avseende åtgärder riktade mot civilbefolkningen har Ryssland förändrat sin

taktik, vilket skapar humanitära kriser och katastrofer i många områden. En möjlig paradox är att ju bättre det militära försvaret går, desto större blir den troliga belastningen på det civila försvaret.

Trots skillnaderna ovan, och de många skillnader som inte har nämnts, så finns det viktiga likheter mellan de utmaningar som det ukrainska samhället har ställts inför och de som Sverige kan ställas inför vid en stor-skalig konflikt. Vi hävdar därför att kriget i Ukraina har mycket stor betydelse för svenskt civilt försvar. Den kanske viktigaste lärdomen för svensk räkning är att krig inte är ett abstrakt begrepp, utan en risk vi kan förbereda oss för. ■

Jonas Clausen Mork är forskningsledare vid enheten för Asymmetriska hot och *Beatrice Reichel* är analytiker vid enheten för Samhällets säkerhet. Detta memo är skrivet inom ramen för projektet *Civilt försvar – hot och hotbilder*.

Slutnoter

1. <https://www.regeringen.se/4a965d/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsproposition-2021-2025/totalforsvaret-2021-2025-prop.-20202130.pdf>
2. <https://www.hrw.org/news/2022/03/04/ukraine-cluster-munitions-launched-kharkiv-neighborhoods>
3. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/03/ukraine-russian-dumb-bomb-air-strike-kills-civilians-in-chernihiv-new-investigation-and-testimony/>
4. <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/08/two-children-among-killed-in-sumy-airstrikes-officials-say>
5. <https://www.reuters.com/world/cruise-missile-hits-ukraines-kharkiv-city-council-building-deputy-regional-2022-03-02/>
6. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60567162>
7. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60637338>
8. <https://www.who.int/publications/m/item/emergency-in-ukraine---situation-report-1>
9. <https://www.mil.gov.ua/en/news/2022/02/24/president-signed-a-decree-on-the-imposition-of-martial-law-in-ukraine-the-verkhovna-rada-approved-it/>
10. <https://www.newyorker.com/magazine/2022/03/14/inside-kyivs-metro-a-citywide-bomb-shelter>
11. https://edition.cnn.com/europe/live-news/ukraine-russia-news-02-24-22-intl/h_6cd551570943fcad15f7e8c7417b7497
12. <https://news.sky.com/story/ukraine-invasion-life-underground-as-people-take-refuge-in-basements-shelters-and-metro-stations-12555666>
13. <https://www.npr.org/2022/02/06/1078634148/kyiv-bunkers-ukraine-attack>
14. <https://www.bbc.com/news/world-60555472>
15. <https://www.unhcr.org/ukraine-emergency.html>
16. <https://reporting.unhcr.org/ukraine-situation>
17. <https://www.who.int/publications/m/item/emergency-in-ukraine---situation-report-1>
18. <https://www.independent.co.uk/news/health/ukraine-oxygen-medicine-shortages-b2026956.html>
19. <https://www.bbc.com/news/uk-wales-60661723>
20. <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/4/its-hell-civilians-caught-in-russian-shelling-around-kharkiv>
21. <https://www.businessinsider.com/this-is-what-an-air-raid-siren-in-ukraine-sounds-like-2022-3?r=US&IR=T>
22. <https://www.wired.com/story/telegram-ukraine-russia-channels-signal/>
23. <https://www.france24.com/en/live-news/20220308-high-risk-russian-strategy-targets-ukraine-s-nuclear-plants>
24. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60613438>
25. <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/03/07/putins-invasion-ukraine-didnt-rely-cyber-warfare-heres-why/>
26. <https://www.politico.com/news/2022/03/07/ukraine-phones-internet-still-work-00014487>
27. <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/sa-ser-tillgangen-till-internet-ut-i-ukraina-vi-far-inte-ser-bilderna-fran-dar-det-ar-varst>
28. <https://www.thebulwark.com/why-nato-cant-move-into-the-black-sea-and-save-odessa/>
29. <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/02/26/national/ukraine-japan-shipping/>
30. <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/3/two-cargo-ships-hit-by-explosions-around-ukraine-one-killed>
31. <https://www.thefirstnews.com/article/ukraine-will-import-gas-from-poland-from-march-6-28479>
32. <https://www.wsj.com/articles/ukrainians-risk-their-lives-to-keep-russian-gas-flowing-to-europe-11646735616>
33. <https://www.politico.eu/article/russia-bomb-destroy-refugee-train-route-ukraine-railway/>
34. <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/24/russia-shuts-air-space-along-western-border-with-ukraine-belarus>
35. <https://www.politico.eu/article/war-worries-cloud-ukraine-skies-russia-plane/>
36. <https://www.wsj.com/livecoverage/russia-ukraine-latest-news/card/ukraine-central-bank-halts-currency-market-limits-cash-withdrawals-0FHSuPNxXCqIn8zYptK>
37. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60729206>
38. <https://www.newsweek.com/huge-blast-oil-depot-chernihiv-during-russian-bombardment-1685090>
39. <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/27/russia-ukraine-oil-gas-fuel-airport-attacks>
40. <https://www.nytimes.com/article/russia-invades-ukraine-photos.html>
41. <https://www.wsj.com/articles/ukraine-food-medicine-shortages-trigger-global-response-11646410820>
42. <https://time.com/6156160/ukraine-bans-wheat-exports/>
43. <https://www.wsj.com/articles/russian-forces-kill-civilians-loot-for-supplies-in-occupied-ukraine-residents-say-11647267560>
44. <https://www.mil.gov.ua/en/news/2022/02/24/president-signed-a-decree-on-the-imposition-of-martial-law-in-ukraine-the-verkhovna-rada-approved-it/>
45. <https://www.themoscowtimes.com/2022/03/01/russias-ukraine-offensive-aims-to-defend-from-western-threat-defense-minister-says-a76682>
46. <https://time.com/6154068/ukrainian-citizens-fight-russian-troops/>
47. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-04/ukrainians-down-tools-and-ditch-trucks-to-head-home-to-fight>
48. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60670173>
49. <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/5/ukraines-president-bans-pro-russian-networks-risking-support>
50. <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-60584092>